

Itämeren geostrateginen merkitys kasvussa

Jussi Niinistö
Puolustusministeri

Kansainvälinen turvallisuuspoliittinen toimintaympäristö on ollut viime ajat voimakkaassa muutoksessa. Monipuolisesta voiman käytöstä, näytöstä tai sillä uhkaamisesta on muodostunut ”uusi normaali”.

Venäjä on viimeksi kuluneen vajaan kymmenen vuoden aikana yhä voimakkaammin kyseenalaistanut toimillaan ja valtiosuvereniteettiin liittyvillä tulkinnoillaan kansainvälisen turvallisuusjärjestyksen sisällön ja myös kansainvälisen oikeuden sääntöjä. Räikeimpänä esimerkkinä on Krimin valtaus.

Nato on päättänyt vastatoimena sijoittaa joukkojaan Itä-Euroopan jäsenmaihin. Baltian ilmatilaa valvoo enemmän lentokoneita kuin koskaan kylmän sodan jälkeen, alueella on järjestetty sotaharjoituksia ja Yhdysvallat on lähettänyt joukkojaan Baltian maihin ja Puolaan. Nato on päättänyt ns. eteentyönnetystä läsnäolosta sijoittamalla pataljoonat niin ikään Baltian maihin ja Puolaan. On syntynyt negatiivinen kierre, jonka vaikutuksesta jännite Itämeren alueella on kasvanut.

Myös Suomen sotilaallinen toimintaympäristö on muuttunut. Aseellisten kriisien ennakkovaroitus aika on lyhentynyt ja kynnys voimankäyttöön alentunut. Sotilaallista voimankäyttöä Suomea vastaan tai sillä uhkaamista ei voida sulkea pois. Vastaavasti puolustukselle asetetut vaatimukset ovat lisääntyneet.

Itämeren geostrategisen merkityksen kasvun myötä Ruotsissa on keskusteltu Gotlannin, sotilaallisesta läsnäolosta riisutun, suojaamattoman saaren turvallisuudesta.

Saaren strategisen sijainnin vuoksi Ruotsi on ryhtynyt jälleen kehittämään sen puolustusta. Gotlantiin perustetaan mm. mekanisoitu taistelujoukko mähinnousu-uhan torjumiseksi.

Ruotsi on ainakin julkisten tietojen perusteella huolestunut myös Venäjän Iskander-ohjuksien aiheuttamasta uhasta Kaliningradissa. Niiden kantosäde ulottuu Etelä-Ruotsiin ja Tukholman seudulle. Ruotsin asevoimien komentaja Micael Bydén on kommentoinut asiaa niin, että Ruotsi ryhmittää ilmavoimansa uudella tavalla siten, että tämä uhka voidaan torjua tai ainakin sitä merkittävästi pienentää. Myös muita mahdollisia toimenpiteitä harkitaan.

Lisäksi Ruotsin näkökulmasta Itämeren kaasuputkihankkeet ovat olleet turvallisuusuhka. Pelkona on, että Venäjä suojaaisi aseellisesti taloudellisia intressejään Itämerellä eikä Ruotsi sen vuoksi suostu NordStream 2 -kaasuputken kulkemiseen Gotlannin kautta.

Ahvenanmaa on Gotlannin tavoin tärkeä Itämeren hallinnan kannalta. Siksi sen joutumista sotatoimien kohteeksi mahdollisessa konfliktitilanteessa ei voi sulkea pois, jos toinen valtio on valmis rikkomaan

kansainvälistä oikeutta. Kansainvälispoliittisen tilanteen kiristyminen Itämerellä voisi aikaansaada jollekin kriisin osapuolelle halun ottaa Ahvenanmaa tai jokin sen osa sotilaalliseen käyttöön. Saarten demilitarisointi ei poista niihin kohdistuvaa potentiaalista uhkaa.

Suomessa lähdetään luonnollisesti siitä, että koko maata puolustetaan. Myös kansainväliset sopimukset Ahvenanmaan demilitarisoisesta edellyttävät, että päävastuu Ahvenanmaan puolustuksesta on Suomella. Puolustussuunnitelmissa on tinkimättömästi otettu huomioon Ahvenanmaan demilitarisointiin liittyvät sopimusvelvoitteet.

Demilitarisoituna Ahvenanmaa kuitenkin muodostaa Suomelle puolustuksellisen haasteen. Se on portti Pohjanlahdelle ja sen kautta kulkee merkittävä osa tietoliikenneyhteyksistä länteen. Ahvenanmaalta käsin voi hallita Pohjois-Itämeren, katkaista Suomen meriliikenteen ja aiheuttaa vakavan uhan niin Manner-Suomelle kuin Ruotsille.

Eriyisen ongelman muodostaa se, että harmaa alue sotilaallisen voimankäytön ja rauhantilan välillä on hämärtynyt. Sodat eivät enää julistuksenomaisesti ala ja harvoin edes päättyvät muodolliseen rauhansopimukseen. Voimankäytön keinovalikoima on laaja ja se sisältää myös tunnuksettomien taistelijoiden eli ”vihreiden miesten” käyttöä.

Modernin voimankäytön aikakautena on ennakointi ja tarvittaessa valmiuden nopea kohottaminen ensisijaista. Aluevalvontalainsäädäntöä kehitettäessä tämä tulee ottaa huomioon, ja niin tulemme tekemään – sopusoinnussa Ahvenanmaan yleissopimuksen säädösten kanssa.

Aiemmin sarjassa julkaistut kirjoitukset löydät [täältä](#).